

E levéllel együtt Szegedre is. Irjon róla a Hét-be. Nádasí ugyis Velencében van s most nincs senki, aki méltathatná. Engem pedig boldoggá tenne és megtisztelne. Sokszor üdvözlí

Kosztolányi.

1910 szeptember 27-én lelezőlapot küld Ngs. Juhász Gyula tanár urnak, Nagyváradra.

— Kedves barátom — írja a lapon — az Életben egy új rovatot indítottam meg mostanában Irófejek címen. Ebben a rovatban kéthetenként ismertetem a külföldi és a magyar új írókat és költőket. A közeli számokban önről óhajtanék írni. Arra kérem tehát, hogy arcképét sietősen küldje el számomra. Igen kérem a Holnap első kötetét is, mert ez a könyvem elveszett. (A többi könyvei megvannak.) — Bocsnat ezért az üzleti levéért. Máskor kedvesebb leszek. Mikor látom?... Igaz barátsággal rázza a kezét:

Kosztolányi Dezső.

Ugyanebben az évben képeslapot is kapott Kosztolányitól, még pedig Padovából. „Sokszor üdvözlí Kosztolányi.” Ennyi szöveg van a lapon, de a kép Giotto: La fuga in Egitte-jának a reprodukciója.

Az Irodalom, az Érték, a Tehetség nevében

Ngs. Juhász Gyula poéta, Szeged. 1912 július 23-án ismét lelezőlapot kap barátjától:

A forradalmak után

A két költő és a — Petőfi Társaság

Most azután ismét hosszú, hosszú szünet következik. Közben megváltozik a világ, végigviharzik rajta a négyesztendős világháború, a magyar világot pedig megtépázzák a forradalmak és az ellenforradalmak. Lehet, hogy a két költő ezekben a vérzivataros esztendőben is érintkezett egymással, lehet, hogy leveleztek is, de ezek a levelek elkallódtak, vagy még nem kerültek elő. Juhász Gyula szegedi remetévé vált, teljesen elszakadt Budapestről, végleg megvált tanári állásától, szegedi redakciók robotosa lett belőle. Irtózott a Pesten uralkodó irodalmi zürzavartól, amelyben a politika vitte már a vezérszólamot és a tehetséget, a tehetség tiszteletét a világnézettel, a politikai pártállással helyettesítette be. Kosztolányi Dezső 1920 március 14-én levéllel kereste föl ismét szegedi barátját. Ez a levél valamikor igen fontos dokumentuma lesz még ennek a zavaros korszaknak. Így szól:

— Kedves Juhász, a Petőfi Társaság mai ülésén tagjának választotta meg. — Én jeöltem önt Horváth Henrikkel együtt és kérem, a tagságot fogadja el, bármi is volt a politikai meggyőződése, ne utasítsa vissza ezt az irodalmi koszorút, melyet az egész nemzet nyujt önek. Sietes és értéktelen emberek is lerántják, de ez kell épp, hogy sarkalja az értékeseket: nem szabad elhagynia a magyarságot semmi körülmények között. Régi szeretettel

Kosztolányi Dezső.

A mérték betelt...

Két hónappal később, 1920 májusában újabb levelet kap Juhász Gyula. Ezt a levelet már zöld tinlával írta Kosztolányi és az utána következőket is, valamennyit. A levél így szól:

— Kedves Juhász, annakidején levelet írtam önnek és kértém, fogadja el a Petőfi Társaság tagságát, melyre és ajánlottam s egy szégyenletes

— Drága barátom, az ön kötetének ügye már nem kétséges. Gömöri tavaszi elhatározása nem végleges. Akkoriban azonban annyira megdöbbenett, hogy foglalkozni sem volt kedvem vele, most pedig nyár van, nincs itt, valahol Privigyén nyaral. Ősszel azonban okvetlenül megjelen. Mi veszszük a kezünkbe — én és Szász Zoltán — s az Irodalom, az Érték, a Tehetség nevében kiadjuk a kötetét. Ez biztos. — Mit mivel Szegeden? Én korrigálom új nagy kötetemet, a Mágiát, amely Teván kiadásában jelenik meg, kora ősszel. Néhány novellát írtam, sok cikket, egy verset, a Mész-et... (De a fiatalság elmúlik.) Irjon nekem hosszán. Látta a vasárnapi Világot? Közöltem értesítőbeli cikkét. Addio.

Kosztolányi.

1912 augusztus 9-én:

— Kedves barátom, Szabadkán vagyok, több napig itt maradok, szeretném látni. Majdnem azért jöttem le, hogy lássam, egy napot együtt töltsünk el. Vasárnap legyen vendégem, jöjjön át még reggel, evezünk, fürdünk, vészelünk. Van kedve? Okvetlenül jöjjön, sürgönyözzön. Öleli régi barátja:

Kosztolányi.

1913-ban Párisból küldi ölelését egy képeslapon, amely a Pantheont mutatja.

gyűlésen, melyen Kiss Menyhért 30 szavazatot, ön pedig — Juhász Gyula — 7 szavazatot kapott, meg is választották.

Ez a mérték.

A mérték betelt s én, mint olvashatta, kiléptem a társaságból, melyet se irodalminak, se nemzetinek nem tartok, sőt kárát látom benne a nagy jövőre hivatott magyar műveltségnek. Ma már csak kis irodalmi aprószentek küzdő porondja.

Kérem, ha érez velem közösséget és az ifjúkori szent céljainkat, egy szűkszavu levélben utasítsa vissza a tagságot, melyet ugyis szabódva fogadott el. Mi majd a magunk módján alkotjuk meg az új, magyar irodalmat. De spanyolfalul ne használjanak bennünket semmihez. Petőfi társasága ne legyen a kis és nagy politikusok kaszinója, hanem a magyar tehetségek gyülekezete.

Még egyszer: írja meg a levelét és értesítsen róla engem is, hogy hírt adhassak várt kilépéséről a lapokban.

Igaz szívvel

Kosztolányi Dezső.

Hogy mi lett ebből a barchól, azt már minden újságolvasó tudja. Több írás nem is szól róla.

A szerzetesi fogadalom

A gyűjteményben Juhász Gyula utolsó levele Szegeden, 1921 december 13-án kelt és így hangzik:

Kedves Dezső, sajnos, nem volt annyi időm félnapos pesti tartózkodásom alatt, hogy magát felkereshettem volna és „A véres költő” szépségét megköszönhettem volna. Megkaptam és átélveztem. Gratulálok sikeréhez. Amint lehet írni fogok róla Szegeden. Az első verseskönyvem magamnak sincs meg, de ha megkaparintok még egy példányt valahogy, azonnal küldöm. Köszönöm a művésznek (nem Fe-

hér Artur?), hogy rám is gondol. Sok minden mondandóm volna és kevés időm és helyem. A szerzetesi szegénységi fogadalmat megtartom egyre jobban, pedig le se tettem. Kedves feleségét és kedves fiát szeretettel üdvözlöm, magát pedig a régi melegséggel ölelem

Juhász Gyula.

Egy életre szóló emlék

Három évvel később, 1923-ban felejtethetetlenül szép ünnepség folyt le Szegeden. Juhász Gyulát jubilálták költő pályafutásának huszadik évfordulója alkalmából. Részt vett ezen a meleg, családi ünnepen ugyyszólván az egész régi baráti kör: Kosztolányi Dezső, Babits Mihály, ott volt Móra Ferenc, a fiatal József Attila, dr. Szalay József, a „literátus főkapitány”, aki alig két héttel élte túl Juhász Gyulát.

Talán ez a jubileum volt a szegedi költő életének legboldogabb napja. De talán hátköve is volt, mert utána lassan megkezdődött a teljes visszavonulás. 1923 június 3-án Kosztolányi levelezőlapon emlékezik a szép napra:

Igy ír:

— Giulio, — minden feledhetetlenül szép volt — egy életre szóló emlék — nekem is — a jubileumi fény, az ön alakja, otthoni költészetével, Móra, ki megnyugtató, hogy van, a tömör babérkoszoru, aztán a másik, a virágkoszoru, halászlé, békabrekegés, Tiszapart, de ön — ezuttal végérvényesen szeretettel teljes, de szigorú ön — ismét bujlik, védekezik, nem felel, pedig Kuncz Aladár, jeles tanulmányírója, naponta rámsürget, életrajzi adatokért, vallomásért. Küldje azonnal. Julius elején, de lehet hamarabb, június derekán, talán, látom. Olasz barátommal közöltem címét s kértém, keressse fel soráival. Mórának, Fest Guido urnak, Nagyfalusi doktor urnak, minden szegedi barátomnak és ismerősömnek kézszorítás, édesanyjának hugának kézcsók, önnek örök szeretet.

Kosztolányi Dezső.

Ebben az évben több levél nincs. A következőben egy sincs. 1925-ben a Pesti Hírlap számára verset kér szűkszavu levelében Kosztolányi Juhásztól, 1927-ben, január 5-én rövid levelet ír:

— Kedves Gyulám, földim, vagy lelkim inkább, elküldtem Zolnaihoz — az ön számára — új kötetemet, a szabadverseket, a Meztelenül-t. Olvassa el s ha érdemesnek találja a fáradságot, írjon a Széphalomba. Mikor látom? Mikor hallok már valamit magáról?

Régi, hű szeretettel:

Kosztolányi Dezső.

N. B. Pár szót mégis a véres költőről. Az eddigi kritikák nem emelték ki egyik fő értékét: a történelemnek, hogy is mondjam csak — Kosztolányis érzetetését: a mult örök je'enné varázsolását, örök aktualissá bővölését. Nekem ez a frissesség tetszett benne leginkább. És még sok minden. Némely részét kétszer is elolvastam.

A két halott költő levelesládája kiürült. A gyűjtemény nyilvánvalóan hiányos, sok levél, értékes, fontos dokumentum, kortörténeti és irodalomtörténeti adat elkallódott, a megmaradt levelekben sok homályos utalás történik, amelynek megfejtése, fölhasználása már az életrajzíró feladata lesz. Anynyit azonban meg szabad és meg lehet már most ebből a hiányos levélgyűjteményből is állapítani, hogy a két nagy költő hamar kiöbbsant életén a magyar élet viharzott át a századforduló minden hitével, minden csalódásával, minden lelkesedésével és minden fájdalmas csalódásával együtt.